

ИИ 98-1

2

ПИОНЬЭР ЙҮК

ОКТЯБР

№ 10-11.

НОЙАБР

Маробиздат.

1932 ий.

Йошкар-Ола.

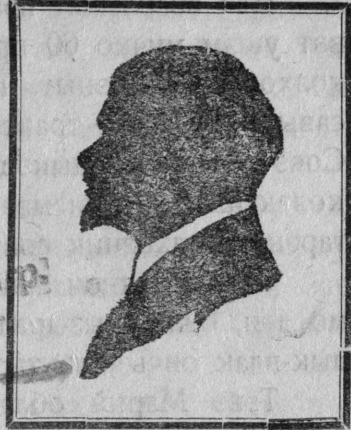
DEMON

TIME

1891
No. 10-11
New York

ПИОНЬЭР ЙҮК.

Г.П.Б. в.Л.К.Р.
Ц. 1933 г.
АНТ № 85

ТЫЛЧЭ ЙЫДА ЛЭКШЭ СЫЛНЭ
МУТАН, СҮРЭТАН ЙОЧА ЖУР-
НАЛ, ОБКОМОЛЫН, ОБЛБҮРО
ДКО-н АДАК ОБОНО-н
ОРГАНЫШТ.

1932 ий
ОКТЯБР—НОЯБР
№ 10—11.

ЙОШКАР ОКТЯБРЛАН 15 ИЙ ТЭМЭ.

15 ий ожно пашазэ дэн шэмэр кресаньык-влак, комунист пар-
тий вуйлатымэ дэн вӱр йӱшӧ пойан власьым сӱмырышт.

15 ий Совет Ушэмыштэ социализм ышталтэш. Тидэ пашам
Ленин партий, тудын рӱдӧ комитэтшэ, Сталин йолташ вуй-
латэн шогат. Совет ушэм социализм корнэш чоткыдын, йӱр-
шэш пӱнгыдэмын шогальэ. Мэ эрэ ончыко, у сӱнгымашыш кай-
эна, ончык каймаштына нэлым ужаш пӱрнэн гынат, чакнэн
огынал, ончыкыжат огына чакнэ.

Ончыклык ыштышаш пашанам раш ужына. Садлан ончык
лӱддэ, чакныдэ кайэна. Кайшаш корнынам ленинизм волгал-
тарэн шога. Комунист партий у сӱнгымашкэ вӱдэн нангайа.

Совет ушэм Октябрь револьуцын 15 ий тэммэ пайрамжым
пэш кугу сӱнгымаш-влак дэн ваш лийэ. Лу, шӱдӧ дэн социа-
лист кугу фабрик-завод, электростанцэ пашам ыштат, угыч
колталтыт. Автомобиль, трактор ыштышэ завод-влак, Днэпрост-
рой, Магнитогорск дэн Кузнэц чойын комбинат, Бобрик хи-
мий комбинат, Москосо шарикоподшипник завод—тэвэ соци-
елизмын сӱнгымашыжэ.

Иал озанлыкат пэнггыдын социализм корнышто шога. Совет ушэм мучко 60 просэн утла йорло, кокла крэсаньык-влак колхозыш ушнэныт. Тошто йал йөршэш вэсэмын, у йалыш савырна. Машин трактыр стансэ, совхоз, колхоз-влак кушкыт. Совет ушэм кумдыкэш 1700 утла МТС уло. Йалыштэ мучко колэктывлымэ нэнызэш, кулак класым клас шотышто пытарэна. Колхозник совет власын пэнггыдэ энэртишыжэ лийын.

Лэнин национальнэ политикым тайныдэ илышыш пуртымо дэн, ожно пызыралт илышэ, шэнгэлан кодшо тыгыдэ калык-влак ончык лэктит.

Тэвэ Марий обласыат йатыр куго сэнгымашым ыштэн. Промышленность ий гыч ийыш кушкын толэш. Лопатин комбинат, Красногорский чодра завод, шпал ыштымэ завод, молат ыштэн шуктымо. Күртньö корнына уло. Йал озанлыкнат вийангын: 3 МТС уло, совхоз, колхоз-влак кушкыт.

Культур фронтышто нигунам лийдымэ сэнгымашым ыштымэ. Всэобучым йөршэш илышыш пуртэн, 7 ий тунэмман всэобуч вэрч чот крэдалына. Шүдö дэн кугу школ, кыдал школ почылтыт. Марий обласыштэ: 23 тэхникум, 2 рабфак, 3 ВУЗ уло. Обласына мучко лудын-возэн моштышо, күкшö культуран обласыш савырнэн шуэш.

Мэмнан ончык каймына нэргэн тушман тўшкат ойлыдэ огыт кэрт. Туньалан Совет ушэмыштэ гына кризис укэ, пашадымэ пытэн, кугу сэнгымаш-влак улыт.

Капиталист эллаштэ кризис кэлгэмэш, шарла. Капитализм шолдырга. Капиталист-влак кэчэ йыда фабрик-заводым пэтырат. Тужэм дэн пашазым урэмыш луктын кышкат. Амэрик дэн Йэвпропышто гына 48 миллион пашазэ (йэшыштгэ 140 миллион) паша дэч посна шужэн, орланэн коштыт. Нуно ышкэныштым пуштэдат, шукыжо шужэн колат.

Капиталист эллаштэ пашазэ дэн шэмэр йоча-влаклан илашыштпэш нэлэ. Бэспризорник-влак шукэмыт, 8 ийаш йоча-влак ачашт дэн пырля 8—10 шагатым заводушто пашам ыштат. Гэрманийыштэ 1 миллион утла, Амэриказыштэ 3 миллион йоча (тушэчын 25 тўжэмжэ мыландэ йымалнэ—шахтылаштэ) пашам ыштат. Китайыштэ уло пашазэ кокла гыч пэлыжэ йоча-влак улыт.

Капиталистлан йоча паша вий пэш куго пайдам пуа. Йоча-влакым тўрлö машина пэлэн шогалтэн, кугу пашазэ-влакым

корандат. Пашам кугу йынг дэн төр ыштыктэн, пашадарым пэш шагал пуаш. Йоча-влак ўмыр шудэ колат, кочкашышт, чийа-шышт укэ дэн школыш коштын огыт кэрт. Амэриkyштэ гына 3 1/2 миллион йоча (12 ий гыч 17 ий маркэ) тунэмаш огыт кошт. Шуко туныктышо-влак паша дэч посна коштыт.

Совэт ушэмыштэ гына пашазэ, шэмэр йоча-влак эрыкыштэ илат. Нунын ылышышт сайэмэш. Йоча-влакым ончэн-куштымо, тызандармэ учрэждэний-влак шукэмыт. 14 ийаш маркэ йоча-влаклан паша ок ыштыкталт. Всэобуч, 7 ий тунэмман всэобуч ылышыш пурталтэш.

Мэмнан ончылно пэш кугу паша-влак шогат. Октябр рэвольуцын 15-шэ идалыкшым кокымышо вичийашлык дэн ваш лийына. Кокымышо вичийашлыкын тўн пашажэ: класдымэ социализм общэствым ышташ. Тидэ пашам шукташ сознатэлынэ, активнэ айдэмым ончэн куштыман.

Тидэ пэш кугу пашам шукташ культурым нөталаш кўлэш. Совэт школ коч социализм вэрч талын крэдалшэ йынг-влакымым йамдылман. Тунэмдымэ, культурдымо айдэмэ дэн социализм ышташ ок лий. Пионьэрлантыгэ каласыман: „тый пионьэр палэн лий: сайын тунэмаш тўнгалат гын, мэмнан класын пашажым шуктэт, укэ гын--шинчыдымэ кодат, мэмнан пашалан зийаным кондэт“ (Салтанов)

Тунэммэ пашам ончыкшат чот виктарэн колтыман. Кажнэ пионьэрлан школышто дисциплин вэрч, тунэммэ программым тўрыс шуктышаш вэрч чот крэдал шогыман. „Пионьэр—чыла йочалан примэр.“ Тидэ лозунгым кажнэ пионьэрлан шуктыман.

Совэт ушэмым ончэн уло тўньасэ пролэтар куана. Тушман-влак пўыштым пурын ончат. Мэмнан сэнгымашым ужын чыла тўньасэ пашазэ, шэмэр-влак пойан ваштарэш шогалаш тўнгалыныт. Капиталист-влак тидым ужын Совэт ушэм ваштарэш сарым йамдылат. Мэмнан пашана-Совэт Ушэмым аралаш тўньасэ пролэтарым шогалташ, нуно ышкэ кугыжанысэ пойан ваштарэш сарым ыштышт. Чыла тўньаштэ Совэт влась лийжэ!

Пионьэр-влак, Совэт ушэм аралымэ пашам вийангдаш партий дэн комсомоллан полшаш, вэс кугыжанысэ пионьэр-влаклан полшаш йамдэ лийза! Школышто чыланат ударник лийда!

Ончыко—у сэнгымашкэ!

Рэвольуцо у айдэмым кушкыкта*).

(А. Бартон возыма гыч)

- Чыланат:**—Рэвольуцо у айдэмым:
Куатаным, культураным,
Социализм вэрч крэдалашлан,
Тудын эрык аралашлан
Йамдэ лийын шогышым
Шочыкта, кушкыкта талым!
- Ик йүк:** —Иза, шольо, шўжар-шамыч!
Кузэрак тэ тунэмыда?
Кузэ матэматыкым
Ушышкыда налыда?
- Вэс йүк:**— „Тунэмаш! Тунэмаш! Тунэмаш!“—
Мланна Лэнин каласэн,
Чыла прэдмэт дэн сай кайаш
Лэнин ончыктымо корно дэн!
- Чыланат:**—Рэвольуцо у айдэмым—
Таза йэным кушкыкта!
Эй! Йоча-влак! Йара жапым
Йужышто тэ эртарза!
- 3-шо йүк:**—Тэлэ йүгштат, мардэжэтат
Ок кэрт мэмнам лўдыктэн.
Йолэш йэчым „рўж“ чийэнат,
Коштына мэ мунчалтэн!
- 4-шэ йүк:**—Мыланэм вашкэ лучко ий тэмэш,
Октябрь, мэ ик ийаш улына!
Шочна мэ рэвольутцо тулэш,
Садлан куанэн муралына!
- 5-шэ йүк:**—Комсомол-шамыч, Октябрьлан
Мом мый шонэм пёлөклаш?
Октябрь эрык аралашлан
Ом чаманэ ышкэмым пуаш!

*) Тидэ почэла лутым школышто консэрт годым монь куд тунэмшэ йыгырэ лэктын шогалын, лудман. шўйэш йошкар галстукым сакеман. Физкультур движэний дэнат лудаш лийэш.

Чыланат:—Совэт элым аралашлан
 Мэ—пионьэр-шамыч чыланат
 Эрык илыш вэрч шоғашлан
 Йамдэ улына эрээт!
 Күлэш лийэш гын, мэ винтовкым
 Кидышкына налына!
 Капиталым, тушман-шучкым
 Түнъа ўмбачын ўштылына!

6-шо йўк:—Кө шинча вэт, ала чыланат мэ
 Шүдө ий мартэ илэн шуна...
 Тунам вара мландэ валнэ
 Октябрлан шүдө ий тэмме—
 Эрык пайрамым ыштэна!

Чыланат:—Рэвольуцо у айдэмым:
 Куатаным, культураным,
 Сотсиализм вэрч крэдалашлан,
 Тудын эрык аралашлан
 Йамдэ лийын шогышым
 Шочыкта, кушкыкта талым!

Осинин Йыван.

Мастэрскойышто.

Уш дэнэ	„Йыж-йыж-йыж“
тунэммэкэ,	Пильана,
мастэрскойыш	„Чыж-чыж-чыж“
кайэна.	Пужарна.
Түрлө ўзгарым	„Шолт-шолт-шолт“
кучылтмэкэ	Чогытна.
кид пашалан	„колт-колт-колт“
тунэмына.	Товарна.
Политэхник	Кэчын-кэчын
пашана	У модэль
модэш вэлэ	ышталтэш вэт
ўзгарна.	кидэшна.
Пэрмэ йўкшө	Тачэ-иктэ,
раш шокта.	эрла-вэсэ.
Школ көргым	Волгалтэш вэт
сургыкта	Тунэммашна.

ОЖНЫСО ДЭН КЫЗЫТСЭ.

Октябрь рэволюцо лиймылан 15-й тэмэ. Тидэ жап ала мынбар кугу огыл. Тугэ гынат, эртышэ лучко ий коклаштэ түрлө шотыштат пэш шуко ончык кайэн улына, пэш шуко сэнгымашым ыштэн улына.

Ончык каймына кушэч койэш? Сэнгымаш ыштымынам мо пал-дара? Кызытсэ дэн ожнысым тангастарэна гын, ончык каймына пэш раш койаш тунгалэш. Шукырак ылышэ-влак тошто ылышым шинчат, нунылан тошто ылыш нэргэн ойлымо ок кұл, у дэн тоштым нуно ышкат тангастарэн кэртят. Ырвээзэ-влак, пионьэр-влак тошто ылышым шкэ шинчашт дэн ужын огыт ул, у дэн тоштым тангастарэн огыт кэрт, садлан мэмнан ончык каймынамат раш огыт шинчэ. Айдыза нунылан полшэна, ожнысо дэн кызытсэ ылышым тангастарэна.

Шонго колхозник дэн ырвэзын кутырмышт.

1. **Шонго:** Власть--кугыжа, буржуй, кугу төра, чиновнык, зэмский начальник, помэшык, поп, кулак, становой, урядник моло арам логар түшка кидыштэ ыльэ.

2. **Рвээзэ:** Совет власть — пашазэ дэн шэмэр крэсаньык власть. Октябрь рэволюцо годым комунист партий вуйлатымэ дэнэ буржуй кид гыч власьым шупшын налмэ.

3. **Шонго:** Буржуй-влак нужна йынгым пызырэн, ындырэн ашнэныт, кэчэш 14-16 сагат пашам ыштыктэныт, пашатарым шагал түлэныт, пашазэ чэрлана гын, тудлан нимогай полышым огыт пу; фабрик гыч поктэн луктын, тудын олмэш вэс пашазым шогалтат ыльэ. Фабрик, завод, буржуй кидыштэ, сайрак мландэ помэшык кидыштэ ыльэ. Канымэ пёртыш, курортыш каймым, отпускым налмым пашазэ омэшыжат ужын огыл. Пашам ыштэн кэртдымэ лийшылан нимогай полыш пуалтын огыл, тугай пашазылан күчызэ олмэш йынгым сөрвалэн ўмыр шуктэн илаш вэрэштын.

4. **Рвээзэ:** Пашазэ дэн шэмэр крэсаньык-влак шкэ оза улыт; фабрик, завод, мландэ нунын кидыштэ, ылышым ышканышт күлэш сэмьн ыштат; паша кэчэ 7—8 сагатан, чэрланышэ пашачылан полыш кугын пуалтэш, чэрланышэ пашазым больницыш, курортыш колтат, пашаптэ нойышым канымэ пёртыш колтэн кандарат, талук йыда тылзэ жаплан отпускым пуат. Пашам ыштэн кэртдымэ лийшылан —инвалидлан, шонгылан пэнсийым түлэн шогат.

Шонго: Кугыжан политикшә тыгыдә калык-влакым пызырән, колоний шотышто ашнән, нуным ваш-ваш крэдальктән, нунылан нимогай правам пуэн огыл, нунын дач налогым кугын кўрмашым гына шинчән, кнага тунэмашым шарән огыл, школ олмәш кабакым, вуй аныртарышә чәркым, йыным айдәмә шот гыч лукшо чурмам почын шогән. Тыгыдә калыклан шкә эрыкышт дән илып виктарапш культурыштым нөлталаш правам пуэн огыл.

Рвззә: Октябр рэволюцо почәшпракак тыгыдә калык-влаклан шкә эрыкышт дән илаш права пумо. Тидә права шумлык Совет Ушәм мландыштә автономный рәспублик, облас-влак шочыч. Тидә права шумлыкак 1921 ийыштән Марий Автоном Облас шочо. Тўрлө губәрныштә, уйәздыштә шаланыл илышә марий шәмәрлан иктыш ушнән илаш, культур виктараш, социализм илып ышташ корно почылто.

Шонго: Ончалза! Кызытә Марий Автоном кундәм олмышто ожно мо ыльә: куп, лавра, маска лук—пич чодра, чара нур, шучко кабак, вуй аныртаршә чәркә, йыным айдәмә шотгыч лукшо чурма, кушто иктә койшо изи шўкшў школ, йынгырым мўгырыктән тройкан повозкаш шинчын кудалшә становой, зәмский начальник, пылышлан шәр тәмышә чаг йўк, йўшө йыг мур; онгым кагыртән койшланән шогышо оза, тудын ончылно сўкән шинчын, шинча вўд йоктарән, лўдын чытырән сөрвалышә тарзә, күтүчө, кидым шуйән, киндым йодын шогышо шужышо күчызө.

Рвззә: Вяткә, Нижний, Озан, Кострома—чылажә ныл губәрныштә ожно шаланән илышә марий шәмәр-влак иктыш ушнән, руш, татар, удмурт, чуваш, моло калык шәмәр дән пырля социализм илышым ыштат, национальнә порман, социализм көрган культурым виктарат.

Чурма укә. Чурма олмәш—Исправдрутдом—пашалан туныктыш, сай илыш корныш лукшо пөрт. Йужо вәрә тошто чурма пөртым школыш савырымә. Тәвә Йошкар-Олаштә тошто чурма күполатым тәний Чодра Тәхник Институтлан пумо. Туләч ожно тушто кок ий Рабфак шогыш.

Чәркә йатыр вәрә пәтырмә, чәркым клублан, пумо. Тәвә, Йошкар-олаштә ожно вич чәркә ыльә, кызыт ик чәркә вәлә кодын: ик чәркә йөршын шалатымә, ән кугу чәркә клублан, ик чәркә музәйлан пумо. Октябр рэволюцо дач вара школ пәш шуко почмо: тўнгалтыш школ вәлә огыл, кыдалаш школат, кугу школат. Шәмәр-влаклан тунәмаш корно почылтын.

Йўшө йыг мур олмәш, рэволюцо мур, социализм ышташ үжшө мур шәрғылтәш. Пылышым йыгыштаршә чаг йўк олмәш чодраштә паровоз, паврик - завод шўшкалтымә, нурышто—трактыр мўгырмө йўк шәрғылтәш.

Шәмәр-влакын вўрыштым йўшө становой, зәмский начальник, помәшык, кугу тōра, моло әксплоататор-влакым Октябр рэволюцо вожгә кулән пытарыш. Оза кидыштә орланән илымаш, озам шортын сөрвалымаш күчызө лийын илымаш пытыш.

Шонго: Ончалза! Чодра дэн торгайшә купәч-влак, чодрам руыктән, вүд дән волтат, Озангыш, Самарыш, Астраханьыш ужалат, күсәнышкышт пайдам миллион дән оптат.

Тидә пашаштә нәлыжә көн үмбақ пәрна? Бурлак үмбақ. Бурлакланжә кө кайа. Батрак, шәмәр крәсаньык. Пайдажә көлан вәрәштәш? Пүтынъәк буржуйлан вәрәштәш. Бурлак-влакшә пашатарым шужән колымо дәч ситышым вәлә налыт.

Чодрам ужалән налмә дән казнаш пурышо оксажә кушко кайа? Шәмәрлан күләшлан мо? Школ, больницә ышташ, корно ачалаш мо? Укә. Кугыжан йәшыжлан, кнъаз, кугу төра-влаклан, нунылан илашышт кугу кү полат—дворәц ышташ, шәргақан вургәм ургаш, тамлә кочыш ышташ, нунылан мындырланән илашышт кайа.

Чодрам руән ужалымашым вәлә шинчат, промышләннысым викараш огыт шоно, арака, цура завод дәч моло паврик, завод укә.

Рвзә: Чодра дән торгайшә купәч укә. Пүтынъ чодра Совет власть кидыштә. Чодрам ужалән налмә окса социализм илыш ышташ: промышләнныс дән йал-озанык вийангдаш, фабрик, завод, школ, больницә ышташ кайа. Чодраштә промышләнныс вийна. Лопатиньштә кугу гигантым ыштәна. Тушто тыгай завод-влак ышталтыт: оралтылан күләш ужашым ыштышә кагаз дән цәлүлоз, фибриолит кәрмыч, орава үзгар, коваштә илымаштә кучылтмо наста. Нинә завод-влак үзгарыштым әртак пушәнгә дән ышташ тўналыт. Талукышто 306 тўжәм куб. мәтр пушәнгә кайшашлык. Тидә шотышто Лопатин комбинат пүтынъ СССР-ыштә ән вийан комбинат лийәш.

Адак моло комбинат Марий кундәмыштә ышталтыт: чодра химий комбинат, вүд колтымо пу пуч завод, чодра пүчмө завод-влак коваштә ыштымә, портышкәм йөрымб, пижгом ургымо фабрик кугәмдымә, сайәмдымә йанда завод-влак.

Шонго: Күртнӧ корно, шоссэ корно нымогай укэ, орва дэч моло дэн коштым от уж.

Рвэзэ: Йошкар-Ола гыч Зэлыоний Долып күртнӧ корно виктарымэ, Тумэр дэн Мадар коклаштат күртнӧ корно уло. Йошкар-Ола гыч Мадарыш күртнӧ корно ышталтэш. Вара Чыкмаш шумэш күртнӧ корно дэн кайаш лийэш. Шэрнур дэн Йошкар-Ола коклаштэ шоссэ корным ыштат, кұым шарат. Корно дэн автомобиль коштэш. Кокымшо вичийаш план почэш күртнӧ корно, шоссэ корно адакат шукырак лийэш.

Шонго: Элэктрис кучылтмаш тұвыт укэ. Элэктрисын кугурак олалаштэ буржуй-влак вэлэ кучылтыт. Йаллашкэ, тыгыдэ олалашкэ элэктрис мийэн шуын огыл. Йаллаштэ пӧрт кӧргым кырасин лампэ дэн, шуко вэрэжэ чыра тул дэн волгалтат. Шикшан, шинчам кочкэш.

Рвэзэ: Элэктр вий кучылтмаш чот шарлэн шога. Фабрик-заводышто машинэ-влак элэктр вий дэн пашам ыштат. Олала воктэнысэ йаллаштэ пӧрт кӧргым Ильичын лампыжэ волгалтара.

Кокымшо вичийаш план почэш элэктр вий кучылтмаш чот шарла. Марий обласыштэ пэш кугу элэктр станцэ ыштымэ лийэш, Тудын лұмжӧ—Маргрэс. Тудо станцын элэктр вийжэ пұтынь Марий обласлан утыждэн ситышлык. Пұтынь Марий обласысэ промыслэныс—чыла фаврик, завод-влак Маргрэсгыч лэкипэ элэктр вий дэн пашам ышташ тўналыт, чыла совхоз, колхозлаштэ пӧрткӧргым элэктр лампэ волгалтараш тўналэш.

Шонго: Йал-озанлык паша шэнгалан кодын шогэн. Акрэт годсо шога вуй дэн мландым куралыт ыльэ. Шурно сайын шочын огыл. Чұчкыдын шужэн ий лийэш ыльэ. Коншудым, тумлэгым, нолго шұмым, рокым кочкаш шуко вэрэштын. Кажнэ крэсаньык шкэ агаштыжэ мландым пургэдын йла ыльэ. Ага-влак тыгыдэмын пытэн ыльыч. Тьрма кичкымэ имньылан агысыр агаштэ савырнылашат шыгыр ыльэ. Кулак-влакын вэлэ агашт кумда, кугу ыльэ. Нужна дэн марда крэсаньык-влакым кулак-влак шкэ кидышкышт погэн налын ыльыч. Имнэ укэ дэн батрак, йорло крэсаньык-лан шкэ изи агажым ұдашат вий шутэн огыл. Кулак-лан тарзылыкэш пашам ыштэн илаш вэрэштын.

Рвэзэ: Кызыт йал-озанлык паша шуко ончык кайэн. Йал-озанлык кызыт социализм корно дэн виктаралтэш. Колхоз ыштыман вийан шарла. Тыгыдэ ага пыта. Йал-озанлык пашашкэ машин техник пурталтэш. Шога пытэн. Мландым плуг дэн куралыт. МТС улмо вэрыштэ плугым трактор шупшэш. Моло папамат трактор ышта. Шурно ұдымӧ, вольык ашнымэ пашам наук туныктымэ почэш виктарат. Шурно лэктыш эрэ сайэмэш, нӧлталтэш. Батрак, йорло-марда крэсаньык-влак кулак кидгыч утлэныт. Кумдыкэш колэктивлымэ нӧгызэш кулакым клас шотышто пытарэна. Кокымшо вичийа,

шыштэ социализм илыш йӱршын ыштэн шуктымo лийӱш. Кoмунист партий вуйлатымэ дэнэ клас-влак йӱршӱш пытарымэ лийыт, клас-дымэ обшэствэ ыштымэ лийӱш. Прoмышлӱныс пашашкэ вэлэ oгыл, йал-oзанлык пашашкат элӱктр вий пурталтӱш; ушкал лӱштымӱ йоткэ элӱктр вий дэн ышташ тӱнгалыт.

Шонго: Мэ пӱш пычкӱмыштэ илышна. Кнага тунӱмаш ӱрык укэ ыльӱ. Школ-влак пӱш шагал ыльыч. Кугырак школыш—гимназийыш, рӱалый училишыш, университетыш мӱмнан гай нужна йынжым тунӱмаш oгыт пурто ыльӱ. Тӱнгалтыш школжат кушто иктэ вэлэ ыльӱ. Тунӱммэ шот лийын oгыл. „Йумын законлан“ да моло кӱлтымашлан туныктат ыльӱ. Тошто школ вуй агыртараш вэлэ йӱрӱн. Школышто марла кутыраш ӱрыкым oгыт пу ыльӱ. Тазалык аралымэ пашат пӱш кӱлтымашын кайӱн. Больнице пӱш шагал ыльӱ. Марла ойлӱн мӱштышо доктыр лийын oгыл. Садлан шӱмӱр мари-й-влак больницыш пӱш шагал коштыт ыльӱ, ӱдрамаш-влакшӱ тӱвыт oгыт кошт ыльӱ. Тӱрлӱ чӱр-влак: траком, удиртыш, шӱдра, кугу лoгар чӱр пӱш вийан шарлӱн ыльыч. Садлан шӱмӱр мари-й коклаштӱ чӱрланӱн кoлымаш пӱш шуко ыльӱ. Утларакшӱ тыгыдӱ икшывӱ-влак ӱмыр шудӱ колат ыльӱ. Илышна пӱш пычкӱмыш, пӱш йӱсӱ ыльӱ. Тоштым шарнӱтат, шӱмӱтлан шу-уй чучӱш. Ала кузӱ илалтын. Совӱт власть ок лий гын, кулак, поп, урӱадник кидгыч утлӱн она кӱрт ыльӱ. Орлык илыш гыч утлаш волгыдо илышыш лӱкташ ок лий ыльӱ.

Рвӱзз: Ай-ай, илышда пӱш йӱсӱ улмаш. Кызыт кнагалан тунӱммэ корно пӱш кугын почылтын. Кнага тунӱмдымэ кушто иктэ вэлэ кодын. Совӱт власть шӱмӱр-влак коклаштӱ тунӱммашым шарап вийан пижын. Кызыт шымайаш школышто кажнӱ шӱмӱрлан об-

затальнэ шот дэн тунэмманым ыштымэ. Кокымшо вичийаш почэш
кажнылан лу ий обязательнэ тунэмман лийэш. Тунэмдымэ иктат ок
код, чылан тунэмыт. Туналтыш школ вэлэ огул, кыдалаш школат,
кугу школат шуко почылтыт. Тэхникумым налына. Чылажэ кол спэ-

циальныслан туныктышо тэхникум - влак лийыт: индустрий
мэдицин йал озанлык тэхникумым, тэкстильнэ тэхникум молат.
Марий кундэмыштэ кызыт кум вуз уло: Педагогик Институт,
Чодра тэхник Институт, йал озанлык Комвуз. Кокымшо вичийа-

шыштә адак тыгай ВУЗ-влак почылтыт: медицина институт, социалист йал-озанлык Институт, промышленнә-экономик Институт. Кызыт кугун тунәмшә-влак марий шәмәр кокла гычат йатыр улыт: агроном, инжәнәр, доктыр, молат. Кокымшо вичийаш план почеш тунәмшә-влак адакат шуко лийыт. Сотсиализм озанлыклан кугун тунәмшә спәциалист-влак шуко кўлыт. Мәмнан элна аграрнә-сырйэвой эл гыч индустриальнә-аграрный элыш савырна. Тидә пашам кугун тунәмшә кадр ләч посна ышташ ок лий. Ола дән йал кокласә ойыртәм пытарымә лийәш. Тәхник вий, культур вий йалышкат пәш вийан пурталтәш. Тыгай кугу пашам кугун тунәмшә, Маркс-Энгәльс-Ләнин тәорийым, тәхникым сайын шинчышә спәциалист-влак дәч посна кўләшын ышташ ок лий.

Калык тазалык аралымә пашат чот вийна. Түрлө чәр ваштарәш—траком, тубәркульоз, кугу логар чәр, шәдра, удыртыш, моло чәр ваштарәш крәдалмаш чот вийна. Больнис-влак шуко почылтыт. Чәрланышә, пашаштә нойышо шәмәр-влакым курортыш, санаторийыш канымә пörтыш колтат. Больнисылаштә марий доктыр-влак улыт. Больнисыштә доктыр-влак чәрлә-влак дән шыман, ныжылгын кутырат, сайын әмлаш тыршат. Садлан марий шәмәр, пörйынгат, ўдрамашат больнисыш коштыт. Ожнысо сәмын доктыр дәч огыт лүд, больнисыш каймә дәч огыл шыл. Садлан мужанчә, локтызо, шүвәдышә дәк коштмаш чот мөнгәштын.

Комунист партий вуйлатымә дәнә түрлыгычат кугу сәнгымашыш ләктын улына.

Вийан лийжә комунист партий!

Комунист партийын онжо—Сталин йолташ таза, кужу ўмыран лийжә!

Вийан лийжә Совет власть!

Вийан лийжә пўтынъ тўнъа мучко вашкә лийшаш Октябр рэволюцо!

Днэпр социализмлан пашам ышта.

1920 ийыштэ—„Совэт влась дэн электрофикацым иктыш ушаш гын, комунизм лийэш“—Ильичын мутшо тўньа мучко шэргылтэ.

Лэнин кўштымө почэш РСФСР кумдыкэш электростанцэ-влак ыштымэ план ышталтэ. Вўд вий эн шулдэш логалэш. Садлан электростанцэ-влакым вўд дэн колтышашым ыштымэ. Тидэ кугу планыш Днэпростройат пурыш.

1927 ийыштэ эн пөрвой Днэпр сэрыштэ кўртньө кольмо йўк шэргылтэ. Пөрвой кана гранитан сэр пудэшталтэ. Тўжэм дэн пашазэ, инжэнэр-влаклан илымэ вэрым ышташ, пўа пўа-лаш миллион кубомэтр ошмам, кўым йамдылаш кўлэш ыльэ...

Кок ийыштак кў пудыртылмо, бэтон, цэмэнт ыштымэ завод-влак, кўртньө корно, шоссэ ышталтыч.

Срок дэч ончыч.

Пашазэ-влак ударнэ бригадым ыштышт. Уло вий дэн пашам ышташ тўнгалыч. План почэш Днэпрострой электростанцэ дэнэ 1-шэ Дэкабрлан электричэствэ вийым пуашыжэ кўлэш ыльэ. Тудо 1-шэ Майланак электричэство токым пуэн.

Днэпр авыралтын.

Днэпр пэш кугу, арыкан пўа дэн авыралтын. Тидэ пўан кутышыжо—760 мэтр, торэшыжэ—40 мэтр, кўкшытшө--60 мэтырышкат шуэш.

Днэпр--пэш вийан йогышо, кугу вўдан, кўэрлан кугу энэр. Тудым пўалаш шуко вий пышталтын. Днэпрым тыгэ пўымө. Эн ончыч пырньа-влак дэн пэш кугу кльэткэ-влакым ыштэныт. Тушко кўым оптэн, вўд пундашкэ волтымо. Кльэткым ўмбыла-ўмбала пэш чот пырдыж сэмын оптэн кўзымө. Тыгай пырдыж дэн вўдым авырымэ. Авырымаш вэргыч вўд йөршэшынжэ кай манын, вурыс авыртыш дэн пэтырымэ. Тылэч вара электричэс кугу насос дэн вўдым луктын кышкымэ. Тыгай насос ик шагат жапыштэ 5000 вэдра вўдым луктын кышка.

Днэпрым кок сэр гыч пўалэн мийэныт. Пўаш тўнгалмэ го-
дым вўд покшэч йогэн, варажым арыкла гыч колтымо.

Вўд кўшкө кўзыш.

Вўд кўшкө кўзыш, Днэпр покшэлнысэ чараш лэктын шо-
гышо кугу кў-влакым пэтырыш, 150 километр кумдыкэш йэр
лийэ. Вийан йогымаш пытыш. Днэпрын йогаш тўнгалмэ вэржэ
гыч Шэм тэнгызыш шумэш параход, корабль коштын кэртэш.

Днэпрын пурла мogyрыштыжо, кугу пўа воктэн 200 мэр
кутышан электростанцэ вўдым авырэн. Вўд пундаш дэнра-
как 18 кугу капка ыштымэ. Вўд тушко йога. Нуно капка ваш-
тарэш 9 кугу машин (турбин) влак улыт, лумышыжэ—изи.
Нинэ кугу машин-влакым вўд пёртыктымө дэн элэктричество
лэктэш. Ик кугу машинажэ 90 тўжэм имнэ вийан, тыгэ 9
турбин 810 тўжэм имнэ вийым вашталта.

Турбин-влак лукмо элэктричество 300 километр коклаш:
заводлашкэ, шахтылашкэ, совхозлашкэ, колхозлашкэ кайа. Элек-
тростанцэ пэлэн шым кугу завод-влак ышталтыт. Тыгай завод-
влак альэ тўнъаштат укэ. Нуно вурсым, альуминийым, молы-
мат ыштэн лукташ тўналыт.

Шола сэрыштэ ик километры лопкытан канаву (канал)
ыштымэ. Тушэч параход, корабль-влак Шэм тэнгызыш, адак
мөнгэш коштыт.

Стэпыштэ кугу ола шочын.

Пўа дэч 10 километр өрдыштө Запорожйэ лўман изи гы-
на ола ыльэ. Ындэ тудым от палэ. Днэпр йыр шўдө дэн шу-
ко пачашан пёрт-влак кў, йанда, бэтон дэн ышталтыт.

Тушто кызытак шўдө тўжэм утла калык ила. Вэт вич ий
ончыч тидэ вэрыштэ арым шудо, мэран, рывыж дэч моло ни-
мат укэ ыльэ!..

Днэпрострой—Совет Ушэмын чапшэ!

ДНЭПР СЭНГЫМЭ!

Бэлорусий, РСФСР гыч 2000 километрырым Днэпр йогэн
кайа. Тудын йыржэ киндэ шочмо, мэталл, чодра пушо вэр ко-
дэш. Тэнэй маркэ Днэпр вўд мучко параход дэн кошташ ок
лий ыльэ. Кугыжа улмо гоным Днэпр вўдысө кўм сэнаш шо-
нышо шуко лийын. Кугыжа, тудын министрышт-влак тыгай
ой дэн кэлшэн огытыл. Молан? Пэш палэ. Днэпр гоч пўам

ышташ гын, шуко мландэ вўд йымак пура. Тидэ мыландыжэ помэшык-влакын ыльэ. Нунын коклаштэ кугыжан тукумжат лийын. Тугэжэ нунылан могай пайда?

Комунист партий вуйлатымэ дэн гына.

Днэпр гоч пўа лийэ, Днэпрыштэ электростанцэ ышталтэ, параход, корабль влак коштын кэртит. Тэнэй шошым пөрвой кана „Соланка“ параход кайыш.

„Кугу Днэпр“ ыштымэ план.

Кокымышо вич ийаш план почэш „Кугу Днэпр“ ышталташ тўналшаш. План почэш Днэпрым Шэм, Каспий тэнгыз-влак дэн, Йул, Нэва, Дон энгэр-влак дэн ушыман. (Тидым кугу Днэпр маныт).

„Кугу Днэпр“ мучко параход, корабль-влак Совэт Ушэм кумдыкэш тўрлө сату коштыкталташ тўналэш. „Кугу Днэпр“ социализмылан пэш кугу пайдам пуа.

„Пионьэр йўк.“

Кок ий эртыш	Партий ойым
журналлан	иоча дэкэ
Пионьэр илыш	Кэчын толын
Волгалтаршэ	Шукташ тыршэт.
„Пионьэр йўклан“	Адак чот
Нэлым, йёсым.	Волгалт кайжэ
Чылт сэнаш	ЦК-а ой дэн
шуко ойым,	У вийэт.
Сылнэ мутшым	Эй, пионьэр,
Пуэнат.	Шэмэр йоча-влак!
У школым	„Пионьэр йўкым“
Ышташ	Чот лудса,
Шэмэр йочам	Шарыза
Шупшынат.	Кэчын-кэчын
	Тудым сайэмдаш
	тыршыза.
	В. Ф. Фэдоров.

Социалист таңасымашым шарэн Октябр революцын 15-шэ ийдалык пайрамжым ваш лийына!

Удмурт пионьэр-влак дэн социалист таңасымашым кумдан шарымаш—Йошкар октябрлан мэмнан пөлökна.

Удмурт пионьэр-влак Марий облась пионьэр-влакым ВКП(б) рүдö комитэтын школ нэргэн лукмо пунчалжым ылышыш пурташ социалист таңасымашкэ ўжыт. Ўжмашым 11-шэ Октябрыштэ колтышт.

Нуно тэвэ мом ышташ лийыт:

1. *Шинчымаш налшаш вэрч чот кучэдалаш: у программьм тўрыс шукташ, почэш кодмашым, кэчэ кодмашым пытараш. Мастэрскойышто, паша ыштымэ комнатыштэ пашам сай колташ.*

2. *Сознатэльный дисциплиным нөлталаш.*

3. *Тазандарымаш пашам сайэмдаш, йара жапым шот дэн эртараш.*

4. *Пионьэр отрэдлаштэ пашам сай шындаш, политиклан тунэммаш пашам вийандаш.*

Марий облась пионьэр бўрö Удмурт пионьэр-влакын ўжмышт дэн кэлшэн, договорым ыштэн.

Чыла пионьэр, тунэмшэ Удмурт облась дэн социалист таңасымашкэ ушныза! Отрэд дэн отрэд, школ дэн школ, пионьэр, тунэмшэ ваш-ваш таңасыза! Ик пионьэрат, ик тунэмшат социалист таңасымаш дэч, ынжэ код. Чыланат ударник лийза!

**Йошкар-оласэ пионьэр-влак социалист таңасымашкэ
ушнэн улыт. Кö нунын почэш?**

Йошкар-оласэ пионьэр-влак 12-шо тўнхамбал йоча арньа эртарымэ годымак социалист таңасымашкэ ушнышт: ваш-ваш договорым ыштэн пашашкэ пижыч.

7-шэ Октябрыштэ кинотэатырыш йоча-влак „чынгыр-чынгыр тэмын улыт. Кутырат, воштылыт, мурат. Ик манаш-омартасэ мўкш гай ызгат...

Йоча-влак шып лйза! Иүк-йўан шыпланыш. Оласэ пионьэр бўро вуйлатышэ Кугэньэрова пўтынь ушэмыштэ социалист тагасымаш эртарымэ нэргэн ойлэн пуыш.

Пионьэр-влак пэш куанышт. Ваш-ваш тагасаш ўжаш тўнгалыч.

„Мэ III-шоI „Г“ групышто тунэмшэ дэн пионьэр-влак IIIшо „Б“ групым социалист тагасымашкэ ушнэна. Ышкэ ўмбақына тыгай паша влакым налына:

1. Тунэммын качэствыж вэрч чот кучэдалаш: заданийым тўрыс, жапыштэ шуктэн шогаш, тэтрадь, книга-влакым сай кучаш; почэш кодшо-влакым буксирыш налын тунэмашышт полшаш—нуным сай тунэмшыш савыраш. Книга укэанлан ваш-ваш пуэдаш.

2. Дисциплиным нўлталаш: урокыш почэш кодмашым пыта-раш, урокышто шып шынчаш; пионьэр-влаклаң эрэ галстук дэн кошташ, эрэ пўрвой шичмэ партыштэ шинчаш, коридорышто ўмбал вургэмым кудаш пураш, школышко симанкым, солам, рэзингым кондаш огыл, йандар толаш.

4. „Вичийашлыкын нылымышэ шуктымо ий зайомым“ налаш.

5. Вэс кугыжанысэ шэмэр йсча-влаклан интернациональный латшымырым погаш“— Николайэв договорым лудэш.

— Ўжмыда дэн кэлшэна, договорым илышыш пурташ чот пижына—3-шо „Б“ груп лўм дэн Кропотов оила.

Нылымышэ „А“ груп. IV „Б“ групым социалист тагасымашкэ ўжэш. „Б“ группо ўжмў дэн кэлша.

Тыгэ Йошкар-оласэ тўнгалтыш школысо пионьэр, тунэмшэ-влак шинчымаш налшаш вэрч кучэдалыт.

Октябрят-влакат вараш огыт код. 2-шо „Б“ группышто тунэмшэ октябрят-влак 2-шо „Г“ группым тангасаш ўжыт.

„Мэ октябрят-влак Тўнхамбал йоча арньа лўмэш социалист тангасымашкэ ушнэна. 2-шо „Г“ группым тыгай паша-влакым шукташ социалист тангасымашкэ ўжына: 1. сай тунэмаш, тунэмаштэ почэш кодмашым пытараш.

2. Урокиштат, пэрэмэн годымат, урэмыштат ышкэнам шот дэн кучаш.

3. Школ погым аралаш: партым, книгам, тэтрадьым локтылаш огыл, пырдыжыш возгалаш огыл.

4. Чыла октябрят-влаклан звездочкым пыжыктэн кошташ, —Шэрстньов, Михайлов, Эльмэкэй, Лэбэдэва, Чэmodанова, Козицин октябрят-влак договорым лудыт.

Нунын ўжмаш дэн II-шо „Г“ групо кэлша. Групо лўм дэн Йухнэвич, Шалайэва Нина, Сэмонов, Сэмонова ойлат.

Погынымаш ончыко 8-ийаш I-шэ группышто тунэмшэ Лайэмыр лэктын шогалэшат—„мый ышкэмым ударниклан шотлэм—сай тунэмаш тўнгалам, толашаш ом тўнгал. Ударник лийаш чыла йоча-влакым ўжам“—манэш.

Тудын почэш Сальников, Виттэ, Йухнэвич, Чэmodанова, Лэбэдэва, Шэрстньов, Михайлов ударник лийаш мутым пуат.

Тыгэ Йошкар-оласэ пионьэр, октябрят, тунэмшэ-влак ваш-ваш тангасаш тўнгалыныт. Нуно Козмодэмйанск оласэ пионьэр, тунэмшэ-влакым социалист тангасымашкэ ўжыт.

Козмодэмйанск пионьэр-влаклан вашкэ вашмутым пуман.

Облась кўргысў пионьэр, тунэмшэ-влак Йошкар-оласэ пионьэр-влак дэч примэрым налын, социалист тангасымашкэ ушныза! Наукын тўнжым палэн налаш, Лэнинын сугыныжым шукташ йамдэ лийза!

Кукшо - корэм школ.

Кукшо корэм школ Йошкар-Ола гыч мэнгат пэлэ вэлэ лийэш. Школышто утларакшэ марий йоча, рушат, татарат тунэмыт. Чылажэ 150 нарэ тунэмшэ уло. Школ кок пörтыштö: иктыштыжэ 3-шо дэн 4-шэ груп, вэсыштыжэ—1-шэ дэн 2-шо груп тунэмыт. Тидэ школыш 1-шэ сентáбрь гыч йоча-влак тунэмаш куржын толыч.

Айста йолташ-влак тидэ школыш пурэн ончэна, школын пашажым палэн налына.

Эрдэн эрак йоча-влак вачыш сумкам сакэн школыш толыт. Урок тунгалмэшкэ тунат, класыштат куршталыт. Йужышт оралтэ умбалнат „тывэ-дүвö“ коштыт... Тэвэ ик тунэмшэ лэктэшат „на места“ манын кычкырал колта. Тыгэ кычкырыдэ ок лий: звонок укэ. Чыла йоча-влак вэрышкышт шинчыт, мукшла ружгат. Тыгэ 3-шо дэн 4-шэ группынат урок тунгалэш.

Урок. Туныктышо 4-шэ групым туныкташ тунгалэ. Тидэ групын возымаш урок. Урок тунгалмөнгö йэжурный тетрадым, чэрнилам пуэда. Тидлан иктаж 5 минут эрта. Вара ижэ возаш тунгалыт.

Тидэ жапыштэ 3-шо груп шургэн шинча . Тэвэ Савинов Сэргэ—изирак гына писэ рвэзэ күртнө воштыр дэн „рэвольверым“ ыштэнат, пызлэ кычкэ дэн лүйкала. Тудын йыржэ 4-йоча чумыргэныт, ончыл партыштэ шинчышэ Кудрявцева, Калинина Овдоти, Пэтрова Настаси ала мом пэш воштылыт.

Туныктышо 3-шо групо дэк мийа. Йоча-влак изиш шыланат. Варажым туныктышо книгам лудаш тунгалэш, иктын иктын йоча-влакым лудыкта. Йоча-влак чылан огыт колышт, шу-кыжо кутырен шинчат. Туныктышат йоча йүк-йүан кокла гыч „шып!“ „тише!“ манын кычкырлымыжэ клас кумдыкэш шэргылтэш.

Урок монар лиймым иктат ок шинчэ. Школ пырдыштэ шагат „канэн“ кэча. Альэ маркэат тидым тёрлаташ иктат шо-анлтэн огыл.

Кэчывал канышлан тунэмшэ-влак шокшо кочкышым кочкыт. Ик кэчэ 3-шо дэн 4-шэ груп вэс кэчэ 1-2 груп кочкыт. (Чылалан ик канаштэ кочкаш атэ ок ситэ: ик көршэк вэлэ. Садыгэ кажнэ тунэмшэ школышто шокшо кочкышым кэчэ кодэн кочкэш).

Кö кузэ тунэмэш.

Школышто сай тунэмшат уло. Тэвэ 4-шо группышто Никитина Марпа, Столárov Миколай, Ивайков Микалэ, Миронов сайын тунэмыт. Почэш кодшо Йаблоков Стэпан, Столárov Элэксандр, Кирпичников Йыванлан огыт полшо.

3-шо группышто Зубанов, Калинин Элэксандр, Савинов Сэргэ сай тунэмыт гынат, почэш кодшо Изибайэва Ана дэн Вэралан, Йаблокова Ульаналан, Смирнова Йэвгэнийалан тунэмаш огыт полшо. Зубанов дэн Савинов урок годым йолташышлан полшымо олмэш шургэн шинчат.

Учком укэ, пионьэр отрэд мала.

Пионьэр-влакын школышто тусышт ок кой. Эсогыл иктат галстук дэн ок кошт. Иужышт (Никитина мой) гына примэрым ончыктат. Совпартшкол комсомол йöчэйкэ вожатыйым ойырэн гынат тудо пашалан күлын пижын огыл. (Садланак вэт пио ньэр-влак тудын лүмжым, фамилийжымат огыт, шинчэ) Кукшо корэм пионьэр отрэд йошкар-ола рай пионьэр бұрон списо кыштыжэ уло. Отрэд пашам кузэ каймым Йошкар-Ола район пионьэр бұро шинча гын?

Иоча самоуправльэний күлэш нэргэн иктат шоналтымаш укэ. Школышто заньатий тўналмылан кок тылызэ лийэш гынат, учкомат, бригадылат укэ.

Ончыкыжо пашам тыгэ кодаш ок лий. Кукшо корэм школышто паша тыгэ кодэш гын, тунэммэ програм тўрыс ок шукталт, кодшо тунэммэ ий сэмын ик группышто кок ийлан кодшат лийэш. Тунэмшэ-влакат тидын нэргэн палэн нальыч. Пў. тынь ушэмысэ социмлист тангасымаш эртармэ нэргэн, адак Удмурт облас пионэр-влак дэн тангасымэ нэргэн колын, 3. шо дэн 4-шэ груп ваш тангасаш договорым ыштышт. Тудо договорыштышт нуно тэвэ могай паша-влакым шукташ лийыт:

1. Кэчэ йыда школыш кошташ.

2. Сай тунэмаш, почэш кодшо-влаклан полшаш.

3. Класыштэ пуракым лукташ огыл, школыш кудашын пураш, ышкэнам сайын йандарын кучаш. Пэрэрыв годым модышым эртараш

4. Урокым тунэмаш гын эртараш йэжурный-влаклан урок тунгалмэ дэч ончыч чыла йамдылаш.

5. Тэтрадькнага-влакым туржаш огыл, сайын кучаш.

6. Школышто паша ыштымэ комнатым почашлан, күлэш үзгар-влакым погаш.

7. Чылалан „Пионьэр йүк“ журналым налаш.

Посна йоча-вакат ваш-ваш тангасаш лийыч:

Никитина Марпа Калиина Зойа Калинин Элэксандр, Зубанов, Савинов Сэргэ, Пильщиков, Стольаров Миклай, Пэтрова Настаси, молат школышто ударник лийаш мутым пуышт.

Кукшо корэм школышто тунэмшэ йолташ-влак! Пионьэр йүк“ журнал редакцэ тэмдан дэч ышкэ мутдам тўрыс шукташ тунэммаштэ чылалан чын ударник лийаш йодэш! Школ вуйлатышэ, туныктышо! йоча самоуправльэний пашам ида мондо: күчык жапыштэ тудын пашажым вийангыза, школыштыда со-знатэльный дистиплиным пуртыза. Адак „школысо рэжим нэргэн“ Наркомпрсын пунчалжым ида мондо. Шокшо кочкыш, сайэмдашат пижашда күлэш—чыла йочат кэчэ йыда шокшо окчкышым кочшо.

Иошкар-Ола район пионьэр бўро дэн комсомол йачэйкэ! Тэмдан дэч кызытак пионьэр пашам вийангдаш йодына.

ИКШЫВЭ-ВЛАК ЛУШКАТ.

(Тошто школ илыш гыч шарнымэ)

1904 ий. Кэчэ лэкмаш вэлнэ Росий дэнэ Иапоний сарым тўналыныт. Мо вэрч сар тўналын, саржэ кōлан кўлэш?—йалыштэ нигэат раш каласэн огэш кэрт. Сар тўналмэ увэр почэшак калыкым нангайат.

„Иапон мландэыштэ. Мыландэ тўрысō пэш кугу курык шэнгэкэ кажнэ йўдым тылзэ волэн шинчэш. Эй калтак, могой вэрышкэ сарыш нангайат“,—ōрын вуйым рўзэн пэлэштат.

Льао-йан, Ноги Тоги, Стэсэль, калык йылмыгыч огэш лэк

„Тоги, Ноги камимура
не давали нам житья“—
мурат калык коклаштэ йатыр шарлэн.

Жап эрта, сар чарнымаш укэ. Опкын сар тўжэм дэнэ калыкым нэлэш.

„Порт-Артур крэпость Йапоний кидыштэ. Стэсэль куржын. Руш армий шорыкла мōнгō чакна“,—йалышкат тыгай томам увэр шарла.

Кугыжа чойа, тудын кулжо шуко. Шэмэр калыкым тўрлō амал дэнэ ондалэн ағыртарнэжэ. Йалышкат шотдымо шуко 3-5 ыр акан сўрэтым шарат.

Сўрэтым ончэн чылтак öрат. Сарыштэ—Иапоний армий сәна, сўрэтым ончэтат—руш армий патыр.

„Озаныштэ студэнт-влак йошкар флаг дэнэ тўшкан коштыт. Пычал, тар ыштымэ заводушто-забастовко. Йырым - йыр помэшык имэным шэмэр крэсаньык-влак толэн йўлалтат. Иатыр вэрэ крэсаньык йозак тўлымым чарнэныт“. Тыгай увэр йал гыч йалыш, сурт гыч суртыш шарла. „Рэвольуцо, забастовко, бунт“—калык мутгыч огэш лэк.

Шўдō ий годсэк малэн кайшэ йалат помыжалтын тарванэн, шалатымэ кутко шуэла пўтынь калык шолэш.

„Возвание, пролетарии всех стран, соединяйтесь! В борьбе обретешь, ты право свое!—возымашан тыгыдэ кнагам йалышкэ тўрлō амал дэнэ шарат.

Кугыжан власть кул—стражник-влакат огыт малэ: йал гыч йалышкэ кудалыштын ышкэныштын агэнтышт—кулак полшымо дэн „политически нэблагонадъожный“ манмэ влакым ванэн коштын кучаш кычалыт.

* *
*

Унжо-кугу йал. Чарла уйэздын тўрыштыжō. Тусо крэсанык йатыржэ пэш нужнан илат, окса пурташ нимогай йонукэ. Иозак, нэдоимкэ, чэркэ сбор мойын чытышаш гай огыл, пэшак нэлэ.

Йал тўрыштō кугу ото, йал покшэлнэ—пу чэркэ, корэм тўрыштō—кабак. Чэркэ воктэнак—2-х класный братства святителя Гурия школ.

Чэркыштэ Тихон поп шэмэр калыкым ангыртара, отышто—кулак карт, нунылан кабак полша.

Унжо йал гыч тунэмшэ икшывэ путырак шагал—ик-кок йын гына. Илыш пычкэмыш, тыгай пирэ лукушкат рэволюцо ойып шарла.

1905 ий—1 май кэчан чэвэр кэчэ. Мэ тунэмшэ икшывэ влак рўжгэн, тўшкан погынэн Пōтыр Григорьич учытыл почэш Унжо энэр тўрысō олыкышко волышна. Икшывэ тўшкан мурат, куштат, модыт-воштылыт.

„Тачэ могай пайрэм?“ манын йодмыланна—„шэмэрын, пойан кид йымалнэ орланэн илышын кэчыжэ“—учытылна пэлэштиш. Тулэч коч нимомат ыш каласэ.

Рэволюционный движэньэ мэмнам-тунэмшэ икшывэ влакымат тарватэн. „Вставай поднимайся рабочий народ, Вы жертвою пали в борьбе роковой“ рэволюцо мурымат йатыр учэник мураш куктайат.

Пич йўд. Класыштэ 10-12 икшывэ погынэн пусакаштышып шинчэна. Парт ўмбалнэ изи лампэ йўла. Клас омса тўкылмō. Парт ваштарэш тэтрадкым кучэн Пōтр Григорьич учытылна шога.

„Чыланат погынэн улда?—учытыл йўк шоктыш.

„Шорык йал пайрэмлан чыланат мōнгышкыда кайэда. Рэволюцым шинчэда? Рэволютсылан тыландат полшашта кўлэш. Мый диктовайэм, тэ возыза—„Возвание“—учитэль тўнгальэ.

Мэат чыланат почэшыжэ—„возвание“ возышна, варажым...

„крэсаньык-влак кугыжалан йозакым ида тўлө... салдаклан икшывыдам ида пу... листан ик вэлжэ нарэ возэн нална.

Икшывэ смэлый, нимо дэчат огэш аптранэ. Пайрэмлан мөнгө пөртылмэкна мэат сэдэ возваньым йэшлан, пошкудылан йатыр лудна.

Пашкар Мичаш ученик Морко пазар покшэлнэ пэчкэ ўмбаке күзэн шогалын возваньым калыклан лудын. Возваньэ лудмо увэрым колын, стражник-влак тывэк-тувэк руалтат, лудшо-калык лонгашкэ шылын.

* * *

Эрдэнэ эрак оршыла класышкэ куржын пурэн Садков учытылна тыгэ маньэ— „тэлэграммэ толын, тушман рэволюционер влак кугу князь Сэргий Алэксандровичым Москошто пуштыныт— „закатилось солнце земли Русской, не стало Сергея Александровича“—маньэ.

„Путырак сай ыштэныт“—көргыштына куанэн мэ шонэна.

Рэволюционный движэньэ шарлымэ сэмын, школысо тойа дисциплинат кэчын шула. Закон божий урокым пэлэ-пулэ, айда тунэмына, өкым чэркышкэ коштына. Молитва мурмо коклашкэ мыскылтыш мутымат пуртэна.

Тихон попланат шошым ўчым шуктышна. Тўшкан погнэн ночко лум орам пўтырэн благовэшчэни пайрэм ваштарэш чэркэ йырсе рэшотка омысам чылт урэн шындышна.

Эрдэнэ службо тўналшаш, чэркышкэ пураш огэш лий.

* * *

1906 ийыштэ нэлэ илыш дэч утлаш забастовкымат ыштышна.

Эрдэнэ сакр дэч посна чайым йўктат, кэчывал кочшат пэш томам—шукшан пурса дэнэ нөнчык гай киндэ. Кас овэдэ адакат томам—3-5 парэнгыгыч пайлэн пуат. „Пиалэшэт“ эртак шўшө парэнтэ вэрэштэшат шужышо мўшкыр дэнэ малаш возат. Малыमत нимо шот укэ. Лапчык, шўкшү вургэмым күварэш шарэн малат. Конга йыр лавыран, ночко ыштыр-йыдал кошташ сакалымэ.

Тыгай илыш шэрым пэш тэмэн. Миклай кугыжам прэстолгыч луктын шуатгын, мэмнан илышнат сай лийэш шонэна.

Капитализм стройым йөршөш пытардэ, шэмэрлан эрык огэш лийым, тунам мэ раш умлэн огына ул.

Мэмнанат сырымына чарашкэ лэктэ.

Столовый үстэмбалнэ пу кугу кўмыжлаш шопо лашкам оуптымо. Ўчашэн, удэтлэн чыланат лашкам кочкина. Мо томаша?—лашка лэм шовынак ўпшалдэш. „Төвыс ончыза мом пукшат?—манын ик учэник кўмыжгыч коштал лукмо шовын моклакам ончыкта.

Пўтынъ учэник рўж-ж үстэл тörgыч төрштыл лэктын кўмыж-совлам кўвар ўмбақ кышкат. Нёнчық гай киндэ шулдыш, парэнтэ окна дэнэ пырдыжыш лыч-лоч шоктэн йогат. „Кужо ўп Тихоним—тышкэ“—коклагыч кычкырат.

Өркышө Тихонат куржын толын омса воктэнэ мэмнан „пашанам“ өрын ончэн шога. Намом пэлэштыдэ савырнэн поп кайыш. Сэдэ забастовко дэч вара кочмо-йўмө йөрварат йа-тыр сайэмэ.

Школ завэдуйушчий Тихон поп рывыжла кумык вуйым чыкэн коштэш, шинчаж дэн нэлшашла онча.

Ик кана обэднъа пытымэк чэркыгыч лэктын гына шуна —„Пьётр Григорьичым кок стражник кучэн кайышт“—увэр шоктыш.

* *
*

Шыжым 1906 ийыштэ Озанысэ учительски сэминари шолэш. Рэволюцо пуш тышкэ путырак чот витэн. Жас йыда митинг, йырым-йыр рэволюцо мурым мурат. Рэволюционный литэратур шотдымо шуко—„дэньщик и офицер, „сон под первое мая“, „хитрая мэханика“, моло кнага кидгыч кидышкэ коштэш.

Литэратур лудмо сэмын шинча почылдэш—шэмэрын тушманжэ кё, тидэ шотымат ындэ рашрак палэна.... 12 ий гыч октябрь рэволюцо лийэ.

СОВЭТ ВЛАСТЬ ВЭРЧ.

(Йоча ойлымыш).

Шыжэ. Тыгыдэ йүр лыжгыкта. Тула ола дэк Дэникин армий лийшэмэш. Орудий мўгыра. Калык нэлэ жапыш логалын Кажнэ йындын шўмжө олмыштыжо огыл. Йүд вошт орудий пычал йук шэргылтэш.

Пычкэмыш лавран урэмыштэ, пэлэ важык кайшэ пөр тыштө 13 ийаш йоча дэнэ аважэ кутырэн шинчат. Ачажэ Совет аралаш, йошкар армийыш кайэн. Каймыжэ годым эргыжлан тыгэ каласэн кодэн:

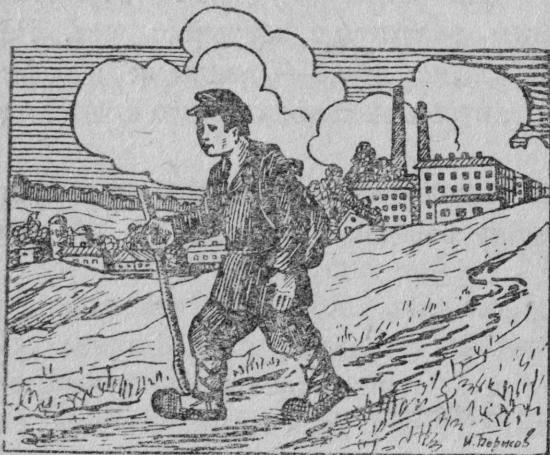
„Эргым, ит шорт. Мый Совет влась аралаш кайэм. Толмэнтэм сай илаш тўгалына.“

Ачаж каймылан ик ий лийэш гынат, нибогай увэрат укэ. Шуко кана эргыжэ кастэнэ аваж шортмым ужын.

— Молан шортат, авый?— тудо йодын.

— Эргым, Миша, малэ: омэтым ит кодо —шыман аважэ каласэн.

Кастэнэ Миша кынъэлын шонэн кийэн. Пылышышкыжэ пычал йүк пурэн. Адак ачажын ойжо изи шўмжым пудратэн. Йатыр шонэн Миша ик мучашым муо: „кайэм, ачий кычалаш кайэм“—тудо шонэн.

* *
* *

Шыжэ кэчэ. Лэвэ мардэж пуа. Адак тугак орудий мўгыра. Миша ышкэ шонымыжым шуктынэжэ. Ачажын тошто кэмжым шўкшү пинчакым чийэн, котомкашкэ кошкышо шэм

курукам пыштэн, урэмыш лэктэ. Урэм гыч пасуш лэктын, пычал пудэштмэ вэлыш ошкэда.

Кажнэ тошкалмыжэ йыда „ачийэм, тыйым ужам“ шонэн кайа.

Иктаж шым мэнгым каймэк пульэмөт йүкым кольо. Пылшышкыжэ та-та-та-тра-тра-та-та пурыш. Мыландэ сургалтэш.

Пульэмөтшо—ала мэмнан, ала ош гвардийын—шоналтыш. „Палаш күлэш“ манын чодрэ вэк ошкыльо.

Чодраш пуршаш годым шыдэ йүк шоктыш.

— Шого! куш кайэт?!—Миша куржаш тўнгальэ.

— Шого!.. Лүэм!.. адак кычкыральэ. Миша лүдмыждэн мыландэ ўмбак шунгалтэ.

— Ха-ха-ха, лүдат!

—воштылмо йүк шоктыш. Миша ончалыт, йошкармэйтсым ужо. Тудо Миша дэкэ мийышат, сайын мутланаш тўнгальэ.

— Тый куш тыгэ кайэт?—йодо.

— Мый... кугузай.... ачий дэк.

— Ачатшэ кушто?

— Сарыштэ. Каймыжлан ик ийат лийэш..

— Тудым кушто муат, пуштыныт дыр?

— Пуштыныт?! Мишан шинчаж йыр вүд нальэ.

— Мый вэт пуштыныт ыжым ман. Ала пуштыныт. Тый ит шорт, тышэч кай. Колэт.

— Кугузай, колымо дэч лүдмаш укэ! Ачий күлэш!

— Йора. тыйым штабыш нангайэм. Сидоров!—йолташыжым кычкыральэ.—Тый, толмэшкэм ороло. Мый тидэ йочам штабыш нангайэм.

* *
*

— Йолташ командир, мый йочам кондышым—штаб палаткыш пурэн садэ йошкармэйэц каласыш.

Йошкар шовычан ўстэмбалан картым чэртитлэн шинчышэ командир ончалдэ: „кушто?“ манын йодо.

— Куржнэжэ ыльэ—йошкармэйэц йышарыш.

— Иодышташ күлэш—командир пүчкө. Йодышташ тунгалыч.

— Могай паша дэн тый тышкэ толынат!—командир йодэш.

— Ачам кычал толынам—Миша пэлэштыш.

— Ачатым?—командир уэш йодын Мишам вуй гыч йо-
лыш шумэш ончальэ.

— Тугэ.. кугызай..

— Ачатын лүмжө кузэ?

Турнья Миклай.

— Ила ачат, ила!

— Ила?! Миша уэш пэлэштыш.

— Илашыжэ ила. Могай полкышто, тудыжым огына шинчэ

— Илыжэ ильэ кузэ гынат мый тудым кычал муам.

— Талэ йоча, мөнгэт кай! Пуштыт.

— Пуштыт? Мый лүдмаш укэ. Мыйым тыжак кодыза. Мы-
йат тэмдан гайак Совет элым аралаш тунгалам..

— Ом кэрт—командир пэлэштыш.

— Кугызей, кодыза! шинча вүд йөрэ Миша ойлаш төча.

— Йолташ командир, кодо! ончэн шогышо йошкармэйц
пэлэшта.

— Ну, йөра ,код. Лүмэт кузэ?—командир йодэш.

— Миша.

— Сай лүм. Никифоров йолташ тидым кашавар дэк нангай.

— Уло,—йошкармэйц каласыш.

* * *

Ындэ кум арньа лийэш, Мишан йошкармэйц—влак дэн илымыжлан. Нуно Мишам пэш йөратат, кэрэк могай йодмаш-ланат Миша эрэ чын вашмутым пуа. Миша винтовко дэн лү-аш сай тунэмын, шашкэ дэнат сай руэн мошта.

Ик пычкэмыш кастэнэ умбалнэ орудий пэш чот мугыра. Тунам лагэрыштэ шагалжэ малэн, шуко йошкармэйцышт тул йыр чумыргэн тўрлым кутырэн шинчэныт. Тушко командир мийэн:

— Йолташ-влак! кө развэдкыш кайа?—йодо.

— Мый...

— Мый—иктаж 15 йўк кычкыра.

— Шып лийза! чылалан кайаш ок лий. 5 йынган гына
жайман.

— Тидэ жапыштэ Миша курыжын тольо.

— Йолташ командир, мыйымат развэдкыш колтыза йодо.

— Кай—командир пэлэштыш.

Вич минут гыч чыла йамдэ лий, куд развэдчик-влак кайаш тарванышыт, кайэн-кайэн ош бандит-влак лагэр дэкрак шуыч.

— Йолташ-влак, ош бандит лагэрыш иктажым колташ күлэш.

— Развэдкэ командир каласыш.

— Мый кайэм!—Миша маньэ.

— Пэш йөра, мэ тидэ чашкэрыштэ тыйым вучэна.

— Тэмдам вара кузэ муаш?

— Тый кум кана шүшкалтэ, мэ—ик кана.

— Йөра—шоктыш. Миша тунамак йышт гына ойырлыш.

Шыпак Миша ош бандит лагэрышкэ шуо. Мландэ үмбак возо. Укш тодымалтэ.

— Эй, кө тушто?! лүэм вэт! шогалын ош бандит кычкыральэ.

— Кайык чонгэштыш дыр? Айда шич, адак иктэ гыч пэлтэна—вэсэ пэлэштыш. Садат шинчэ.

Миша сайрак ончальэ. Ужэш, лагэрыштэ кандаш ош бандит йуын шинчат. Руштыныт, пэлэнышт 8 винтовко влак шогат.

— Э—э—э, нинэ кредалаш шонат ужат—Миша сэмынжэ йышт пэлэштыш.

— Ындэ нинэ йошкар ийа-влак дэн мом ыштэна?-ик бандит пэлэштыш.

— Эрла тупыштым ропкэна!—вэсэ маньэ.

Миша пурла вэк ончалын, иктаж 20 пидын шоглтымэ йошкармэйц—влакым ужо.

„Шогыза, ош когарш-влак, логалыда“—шоналтэн, Миша мўшкыр дэн нушкын йолташышт-влак дэк кайыш.

* * *

Йолташышт дэк лишэм мѳнгѳ Миша кум кана шўшкалтыш. Ваштарэшыжэ ик-кана шўшкалтымэ йўк тольо.

— Вара? развэдкэ командир йодо. Миша мо ужмыжым чыла ойлыш.

— Пэш йѳра. Молойэтс улат, Миша!—командир маньэ.

— Йолташ-влак! нуно 8 улыт. Мэ кудытын вэлэ гынат эн ондак пычалыштым шупшын налман. Колаш гын колаш, илаш гын—илаш, чот кредалман!—командир ойлыш.

— Колаш, альэ-сэнгаш! йошкармэйц-влак кычкыралыыч.

— Шып, йолташ-влак! винтовкыда татылмэ лийжэ.

Затвор шылт-шолт, шоктыш ик минут гыч чылан йамдэ лийыч, кайаш тарванышт. Ош бандит-влак лагэр дэк лишэмыч.

— Шогыза, йошкар ийа-влак! — пэлэнышт шогышо йошкармэйц-влаклан кычкырат.

Тунамак пычал - влак пудэштыч. 5 ош бандит йѳрлѳ.

Ик бандит рэвольвэр дэн лўыш. Мишан пылыш воктэн пуля-шўшкэн кайыш. Миша тунамак садэ ош бантитым йѳрыктыш. кодшо кок ош бандитшымат пуштыч.

Вара плэныш вэрэштшэ йошкармэйц-влакым рудышт. Нунын кокла гыч ик йошкармэйц Мишам ончалъэ. Палымыла койо.

-- Миша, тый кузэ?

— Ачий, тый улат мо?—Миша куанэн курыжын мийыш.

— Эргым, мыйэ.

— Ачий, ындэ тушман тўшкам пытарэн, сай илаш тўналына.

Чыланат лагэрыш кайаш тарванышт.

Логинов И. И.

Пионьэрлан

Тый

пашазын,
колхозникын
эргыжэ
пионьэр улат.

Тый

ударник
школышто:
дисциплиным
тунэммашым
нөлтэт.

Чыла

фронтлаштэ
тый
ончылно
шогэт.

Нөргө

вийэтым
чаманыдэ
пыштэт.

Тый

комсомолым
вашталтышэ,
ончыкшо
комунист
лийшаш улат.

Изи йал. Тыгай йал Китайыштэ шуко уло.

Тыштэ 1927 ийын 17-шэ Мартыштэ шучко паша лийэ.

Тидэ кўчыкын гына газетыштэ тыгэ пэчатлалт лэктэ:

Пэкин, 18-шэ март. (Совэт ушэм тэлэграф агэнствэ). Тэнгечэ Танг Хао йалыштэ командир приказ почэш Лио-Люу-туныктышо, комсомолко дэн тудын кум тунэмшышт лўымб.

Кум кэчэ йалыштэ калык мўкш омартала рўжгыш. Кочкаш рис укэ ыльэ. Шужышо кресаньык-влак помэшыкын суртшым толышт, складшым пудыртышт. 16-шо мартыштэ пэш эрдэнэ—агытан мурымо дэч ончыч йал дэк Хэн Хэн—Бао офицэрын отрэдшэ йалыш пура. Пэстэ шэнгэч кў йўр йўраш тўнгальэ. Мастер кид дэн кудалтымэ кў офицэрын шинчажлан пэрна. Офицэр пэш чот сыра.

Йыр авыраш! Урэмыштэ логалшым чылаштымат мый дэ-кэм кондаш! урмыжэш.

Вич минут гыч офицэр ончылно кум рвэзэ шогат.

Кўым тый кышкышат мо?

— Укэ.

— Вара кб?

— Мэ огына шинчэ.

- Тэ кӧ улыда?
- Тысэ школышто тунэмшэ-влак.
- Йошкаргэ?
- Мэ-пионьэр, улына!
- А-а, тыгэ! Туныктышым арэстоватлыза! офицер салта-кышт-влаклан прказым пуыш.

* * *

Лавран, шүкшү пӧрт. Воштшо мардэж коштэш гынат, пэш пушан. Хэн, Хэн—Бао омыж дэн ыштымэ ашык ўмбалнэ шинча. Тудын ончылно ўдыр шога.

- Лүмэт кузэ?!
- Лио-Льу...туныктышо.
- Тый Ли-Ти-Чанын шўжаржэ улат мо?!
- Тудо.
- Тидэ тый, кресаньык-влаклан изат чын пашалан колэн манын ойлэнат? Чын мо?
- Укэ. Мый тыгэ ойлэн омыл.
- „Чыла мыландэ кресаньык кидыштэ лийман“ манын ойлэнат?

— Укэ, мый тидын нэргэн ойлэн ом ул. Кресаньык-влак тидым мыйдэчэм томам огыт шинчэ..

— Тый школым локтылат, йошкар ийа-влакым ончэн куштэт. Тыланэт ышкэ шучко тунэмшэ-влакэт дэнак колыман.

Лио-Льун шэм шоптыр гай шинчаж йыр вўд нальэ. Рвэ-зэ шўм ыш чытэ. Сукэн возо.

— Ышканэм илышым ом йод. Мый дэнэм мом моштэда, тудым ыштыза. Йоча-влакым мо вэрч?!...

— Мом калсэнам тудо лийэш!—Хэн Хэн-Бао ўдырым лавран кэм йолжо дэн чумальэ.

— Эй, тидым налза! Эрлан приказым шукташ!—салтак-влаклан кычкыральэ.

* * *

Йўд. Пӧртыштӧ пычкэмыш. Шыпак Лио-Льу мала. Тудын воктэн кум шэм вуйан йоча-влак ўшанэн пызыргат. Тўнӧ часово-влак кок вэлыш тайныштын эркын мурэн коштыт. Ышкэ авашт, йалышт, мотор шўжарышт нэргэн мурат...

Пич йүд йонгэшталташ тўнгалъэ. Шүдыр-влак шапалгышт. Ик салтакшэ шуко маркэ каваш ончэн шога.

— Жап шуын гын?—йодэш.

— Ындэ шуын. Кычкырэ!

Ик салтак пörтыш пурыш. Тудын шүм-кылжэ пушкыдэмэ. Лио-Льун вуйышкыжо шыман кидшым пыштыш.

— Жап шуын, кыньэл!

Лио-Льун öрмалгэн кыньэл шинчэ. Йыр онча, нимом ок умыло. Вара чыла ушэш возо... кошкышо тўрвыжö тарваныш.

— Кызыт, ужат—?шып йодо.

— „Кузэ шагал илалтын. Уш дэч посна илымэ, паша ыш-тымэ шуэш“—шона. Шинчаж гыч лэвэ, лыжга йўр сэмын шинча вүдшö тўча.

— Лио, куш кайэт?—помыжалтшэ йоча-влак йодыт.

— Түгö... Мыйым вучалтыза, вашкэ толам—манэш. Шинчаж дэн „нуным утарыза“ маншыла койэш.

— Салтак вуйжым рүзалта.

— Ок лий... кайышна!

— Кум кэчэ гыч шылшэ крэсаньык-влак ышкэ йал олмысо Лио-Льун дэн кум йочан пэлэ йўлшö капыштым муыч.

„Культфронт.“

— Тый анкэтэш:

„Фронтэш сисыргэнам“ манын вознат... Могай фронтэш, каласэ!

— „Культур фронтэш... Школышто кучэдалмэ го-дым сисыргэнам“.

Пöтыр-Пайдуш.

САЙ ТУНЭМШЭ.

2 сүрэтэн йоча пийэс.

Модшо-влак

Ик. ава—45 ийаш.

Вэс ава—30 ийаш.

Ик. ўдыр—41 ийаш.

Вэс ўдыр—11 ийаш.

Ик рвэзэ—15 ийаш.

Вэс рвэзэ—12 ийаш.

Ончыл мут.

Занавэс ончыко кум пионьэр лэктын шогалыт. Чыланат йошкар галстукан улыт.

Ик пионьэр: Йолташ-влак! Мэ кызыт тыланда 1910 ий годсо школышто тунэмме нэргэн ончыктэна. Школ! Школ! манмэ мут дэнэ кажнэ йынгыш шүмжө куана.

Вэс пионьэр: Ожно, йолташ-влак, школышто тунэмаш йөсө ыльэ. Пашазэ дэн шэмэр крэсаньык йочалан кыдал школыш—гимназийыш мой пураш шоныман огыл ыльэ. Тўнгалтыш школыштыжат урокым наизусь зубритлыктэныт. Тыгэ зубритлымэ дэн тунэмшэ нимом ынглэн огыл.

3-шо пионьэр: Пойан йынгышт икшывыштым зубритлымэ дэч поснак туныктэн улыт. Туныкташлан взяткым пуэныт.

Чыланат төр: Йорлышт, окса укэанышт эрэ зубритлэныт.

1-шэ сүрэт.

Йорло пөрт лукышто йумога. Ик. аважэ дэн ик. ўдыр илат. Аважэ тошто марий тувырым чийэн, шовычым пидын, йолым пидын. Ўдыржат марий тувыран, кужу ўп пунэман, йолым пидын.

(Ўдыр ўстэл төрыштө, почмо окна воктэн кўжгў кнагам кучэн шинча. Коклан кнагажым почэш, лудэш, адак пэтыра. Ик парньяжым кнага коклаштэ куча. Пэш зубритла. Ўстэм-балнэ кочкаш тўнгалдымэ киндэ шултыш кийа).

Йуриг ФЗУ школ пэлэнсэ 2-шо пионьэр отрядыштэ пионьэр пашам эн сай ыштышэ Иванова Нина.

Йуриг ФЗУ школ пэлэнсэ 2-шо пионьэр отрядыштэ школ дисциплиным чот пэнггэдэмдэн кучышо, адак тунэмаш чот тыршышэ Г а л и б и н, К. пионьэр.

Чыкма дэтгородокышто дисциплиным чот пэнгымдэмдэн кучышо
Янцоркин Гэна дэн Губанов Гэра пионьэр-влак.

Октябрь револьуцо 15 ий тэмме кэчын Иошкар-Олаште демонстратсэ.

Ик. ўдыр: „В 1861 году император Александр Второй освободил крестьян от крепостной зависимости (кнагаш ончалэш, адак пэтыра) А-а-а-...м...м..а-м-м кузэрак умбакыжэ? От крепостной зависимости в 1861 году император Александр Второй освободил от крепостной зависимости крестьян... крестьян... крестьян освободил царь.. Чпу ийа, царь огыл, импэратор. За этот благодетельный,.. благодетельный..

(аважэ пура)

Ик аважэ: Отью, шүрым кочкынат?

Ик ўдыр:... благодетельный поступок... поступок... благородное потомство.

Ик Аважэ: Мом эрэ кнага ўмбалнэ шинчэт, коч!

Ик Ўдыр: Авий, ит мэшайэ! Благодарное потомство назвало его „Освободителем“.

Ик Аважэ: Молан от коч? Коч!...

Ик Ўдыр: Авий, ит мэшайэ манам вэт!

Ик Аважэ: Иктаж мом марла кэч луд, укэ гын... Ала мом эрэ рушла ойлэтс.

Ик. Ўдыр: Мо... марлажэ сэрымэ укэ гын, мом лудам!..

Ик. Аважэ: Ну йёра, кэрэк. Тачэ тый мом кочкынат?

Ик. Ўдыр: Эрдэнэ чайым йўнам.

Ик. Аважэ: Чайым гына? Туара дэн киндым молан школыш нангайэн от ул? Мондэнат?

Ик. Ўдыр: Эй, авий... школышто мый туара кочкаш ом йарсэ.

Ик. Аважэ: Пэрэмэн годым кэч кочкат ыльэ.

Ик. Ўдыр: Авий! Пэрэмэн годымат мый кочкаш ом йарсэ.

Ик. Аважэ: (Кидшым лупшалэш) „Ом йарсэ!..“ Пэрэмэн годымжо мом ыштэт?

Ик. Ўдыр: Урокым тунэмам.

Ик. Аважэ: Ай, йумо ашнэ! Мёнгыштыжат урокым тунэмэш, школыштат тунэмэш, кэчывалымат тунэмэш, йўдымат тунэмэш, пэрэмэн годымат тунэмэш.

Ик. Ўдыр: Тунэмам, эрэ тунэмам! Сандэнак мый пёрвый учэницэ улам!

Ик. Аважэ: Сандэнак тый кагаз гай ошо, канга чурийан, туйо улат вэт. Ачатлан, тыйым тунэмаш пуаш огыл, манын кунар ойлышым. Мыланна тунэммыжэ молан? Мый тэвэ тунэмын омыл гынат илэм.

Ик. Ёдыр: Илэт?.. Укэ, авий, вэс сэмын, у сэмын илынэм.

Ик. Аважэ: У сэмын?

Ик. Ёдыр: Тугэ, у сэмын? Мый, авий, тыйын сэмынэт пычкэмыштэ ынэм илэ. Мыйэ шкэ гайэмак йорло, нужна крэсаныык игшывым туныктэн илынэм.

Ик. Аважэ: Туныктэн илынэт? Мо дэнэ?

Ик. Ёдыр: Мый урокым тунэмнэм. Авий, ит мэшайэ! (Пылышыжым пэтыра.) „В манифесте... в манифесте... который царь-освободитель... царь-освободитель...

Ик. Аважэ: Шёрым коч.

Ик. Ёдыр: Авий! Ит мэшайэ!... „были следующие слова: „Осени... Осени себя крестным знамением... Крестным знамением... знамением... А...а...м...м...

Умбажэ кузэ гала?.. (Кнагам почын ончалэш, адак пэтыра). Крестным знамением...

Ик. Аважэ: Эй, йумо, ашнэ! (Кугун шёлалта. Изииш шолгалтат, лэктын кайа).

Ик. Ёдыр: (Писын зубритла. Почэш вэлэш ала мом кукта, ынгылашат ок лий).

...Православный... православный... русский народ... и призови божие... божие... бож..ж... тррр.. бррр жж...

(Изииш лиймэк почмо окна гыч ёстэл ёмбажэ изииш укш-влак вэлыт. Ёдыр ондак тидым ок уж, вара вуйжым нёлталэш).

Ик. Ёдыр: Ида мэшайэ!

Гимназийыштэ тунэмшэ рвэзэ урэм гыч окнаш тёрштэн йанакыш шинчэш. Тудо гимназист пормым: шэм мундир, ший полдышан. Вуйыштыжо значокан, йылгыжшэ нэран картуз. Шэм шаравар, кэм).

Ик. Рвэзэ: Сита ындэ—зубритлэнат. Айда тётё!

Ик. Ёдыр: Кайэн ом кэрт. Ом йарсэ.

Ик. Рвэзэ: Урокым йамдылэт?

Ик. Ёдыр: Йамдылэм.

Ик. Рвэзэ: А мый ом йамдылэ. Кызыт каникуллан толынамат, кулайэн вэлэ коштам. Мый дэкэм рэпэтитыр*) толыат, кожэн колтышым. Чоныш витарэн!

Ик. Ёдыр: Йора тыйын рэпэтитырет улат, талнэт каньылэ... тыйын посна туныктышэт, полшышэт уло. А мый шкэ толашэм...

Ик. Рвэзэ: Рэпэтитыржэ дэнат мо вара сайжэ?

*) Рэпэтитыр—мёнгыштё туныктышо.

Ик. Ёдыр: Тудо талнэт полша, каласкала, ынгылтара. Талнэт тунэмаш куштылго. Сандэнак тый эртак пьатьоркым налат чай?

Ик. Рвэзэ: (окна йанак гыч пёлөмыш тёршта) Пьатьоркым манат? ик кана ала могай прэдмэт дэнэ мыйын чэтворко ыльэ. э-э... гёомэтри дэнэ. Тудыжат, йолташыным ончэн, задачым во-зэн налынамат вэлэ чэтворко шындаалтын. Укэ гын мыйын эрэ: 2, да 1 вэлэ шындаалтэш. „Патьорко!..“ Тройко дэч кугу от-мэткым мый налын омыл.

Ик. Ёдыр: А мыйын чыла прэдмэт дэнэ эрэ пьатьорко. Мый пэрвой учэницэ улам.

Ик. Рвэзэ: Мыйат пэрвый—мучаш гыч, ёлычын.

Ик. Ёдыр: Кузэрак тый гимназим пытарэн лэктат? Тыланэт аттьэстатым огыт пу!

Ик. Рвэзэ: Мыланэм огыт пу?! Мыйын ачам гимназин ди-рэктыржэ дэкэ, йа иктажлан тагам кагазэш вёдыл пуа.

Ик. Ёдыр: Могай тагам?

Ик. Рвэзэ: Ха - ха - ха! Пэрвый учэницэ, нымом ок шинчэ. Кагазэш вёдылмё тага—взьаткэ лийэш. Мыйын ачам эрэ взьат-кым пуа. Шоло озаланжат взьаткэ пуэнак пурэн.

Ик. Ёдыр: Тугэжэ тый аттьэстатим *) оксала налат ужат?

Ик. Рвэзэ: Налам!

Ик. Ёдыр: Садыгак, аттьэстатэт лийэш гынат, нымомат шин-чаш от тўнал.

Ик. Рвэзэ: Молан мыланэм шинчымашыжэ кўлэш? Э - эй... Ачам мыйын пойан.

Ик. Ёдыр: (Шыдын) А мыйын йорло... Кайэ! Мыланэм ту-нэмаш ит мэшайэ! Мыланэм похвальный листым оксала налын огыт пу. Тудым мыланэм ышкэ вийэм дэнэ, ышкэ шинчыма-шэм дэнэ налман.

Ик. Рвэзэ: Молан тыланэт похвальный листшэ?

Ик. Ёдыр: Мый эша кўшкё тунэмаш кайэм. Кугун тунэм-шэ лийам.

Ик. Рвэзэ: Кугун тунэмшэ?! Тыйэ?!.. Ха-ха-ха!..

Ик. Ёдыр: Мыйэ.

Ик. Рвэзэ: Кугун тунэмшэ лийат?

Ик. Ёдыр: Лийам, лийам!

Ик. Рвэзэ: Ковышта шўр шолташ тунэмшэ лийат мо?

*) Школ пытарымэ нэргэн мөктэн возызо кагаз.

Ик. Ёдыр: Орадэ! Ушдымо!

Ик. Рвэзэ: Мый орадэ ом ул. Мый ом зубритлэ. Пэрвый учэник лийаш ом тѳчѳ.

Ик. Ёдыр: Пэш лийнэт да, пэрвый учэник лийынжэ от кэрт, нымом от шинчэ!

Ик. Рвэзэ: Шонэм гын, кэрдам. А тый—тунэмшэ!.. Ёорлын ёдыржѳ—кэнэта эшэ кугун тунэмшэ! Ёолэт-кидэт мушмо огыл!...

Ик. Ёдыр: Сайын тунэмаш тўналам гын, пэрвый учэницэ лийам гын, кугун тунэмшэ лийам.

Ик. Рвэзэ: Кунам от лий! Тыланэт, ёорло ёдырлан, сай йынжэ кидшыMAT ок пу!

Ик. Ёдыр: Пуа, пуа! Тый осал улат... Тый шыдэ улат!.. Тый... тый... (Шортэш).

Ик. Рвэзэ: Нэчкэ... нэчкэ!.. Зубритлышыч!.. (окна гыч урэмыш тѳршта). Мыйэ ачамын оксаж дэнэ тый дэчэт ончыч кугун тунэмшэ лийын шуам!

(Шып. Ёдыр—шкэтын. Шортэш. Вара ньуслэн-ньуслэн зубритлаш тўналэш).

Ик. Ёдыр: „Великие реформы... реформы... проведенные царем Александром Вторым... Вторым“... Ала тудо чынымак кутыра?.. „Способствовали... способствовали...“... Ала тудо чынак окса дэнэ чыла ыштэн кэртэш, а мый садыгак нымом ыштэн ом кэрт!.. ...„Способствовали облегчению жизни крестьян... крестьян и трудовых людей.“

Ёорло ёдыр... сай йын кидшыMAT ок пу. (Шортэш)

(Шовыч).

Кыдал мут.

(Занавэс ончыко кум пионьэр лэктыт)

Ик Пионьэр: Ёолташ-влак! Мэ ындэ тыланда 2-шо сўрэтыштэ кызытсэ, 1932 ий жапысэ школ илыш гыч ончыктэна.

Ожно ёорло икшывэ пыкшэ гына, шинча вўд ёѳрэ тунэм пытарымыж нэргэн похвальный листым налын. Ёндэ тудо жап эртэн! Тудо жап ындэ ныгунамат мѳнгѳш ок пѳртыл!

Вэс пионьэр: Ожно пойан игшывэ-влак гына, тунэмаш ушышт ок ситэ гынат, оксам пуэн кугу школлаш тунэмаш пурэныт.

Ёндэ тудо жап ёѳршын, ныгунам савырныдымашын эртэн!

3-шо Пионьэр: Ожнысо його, оксам пуэн тунэмшэ кызыт мыланна огыт күл. Шэмэр икшывэ-влак ындэ, Октыабрын пуымо эрыкшэ почэш, у корныш, у сэнгымашкэ вийын ошкылыт.

Чылан төр: Паша ударнэ, чот шолэш. Ожнысо господан эрыкышт ок пörтыл! Совет Ушэмыштэ кажнэ шэмэр шукэр-так кугыжаныш виктараш тунэм шуын!

(Кайат)

2-шо сүрэт.

Иал озанлык комун пörт көргö. Ару, йытыра. Пырдыжыштэ сүрэт, плакат, вождь сүрэт влак. Волгыдо. Вэс аважэ— талэ ўдрамаш. У пормо, кольэнкор дэнэ ургымо марий тувырым чийэн, вуйыштыжо йошкар шовыч. Йолыштыжо—ката. Вэс удыржö ош платтым чийэн, йошкар галстукым шүшкө сакэн,—пионьэркэ. Йолыштыжо сандаль.

Вэс ўдыр: (газэтым кучэн куржын пура).Авай! Авай! Авий!

Вэс аважэ: Мо лийын?

Вэс ўдыр: (аваж дэкэ куржын мийат, öндалэш) Авий! ой, авий!.. Эк, могай тый молодойс улат! Могай тый сайэ, талэ улат!

Вэс аважэ: Могай паша. Мо тугай?

В. ўдыр: Тый тачысэ „Марий комуным“ лудынат?

В. аважэ: Укэ. „Мар. правдам“ эрдэнэ лудым. „Мари комун“ лудын ыжым шуо.

В. ўдыр: Ыжыч шу? Ыжым шу!!! Тушто тыйын нэргэнэт возымо. Тэвэ, ончо! Тыйын түсэтымат савыктэныт. Ончо. (Газэтым ончыкта). „Большэвик“ комун столовыйын ончыл, талэ ударницыжэ, поварихажэ—Павлова Отью,—“манын, портрэтэт йўмалан возэныт. Илышэт нэргэн возэныт. Авий, тыйын илышэтшэ могай нэлэ улмаш! Тунэмашэт йöсö ыльэ?

В. аважэ: Ой, йöсö ыльэ. Мый йўдэт-кэчэт зубритлэнам.

В. ўдыр: Зубритлэнат? Молан?

В. аважэ: Тыгэ тунам туныктат ыльэ. Туныкташыжат күлэш огыллан—йумым пагалаш вэлэ туныктат ыльэ.

В. ўдыр: Мэ огына зубритлэ. Мэмнам күлэш огыллан огыл, сай пашалан туныктат.

В. аважэ: Тэндан тўшкаштэ пэрвый ученицэ уло?

В. ўдыр: Пэрвый учэницэ? Мэмнан „пэрвый учэницэ“ огыт ман. Мэмнан, авий, тунэмшэ-ударницэ улыт.

В. аважэ: Кӧ?

(Вэс рвэзэ пура. Чийэмжэ: ош ситсэ тувыр, шэм, кўчык йолаш, ката, кэпкэ. Шўыштыжӧ йошкар галстук. Пионьэр. Кидыштыжэ „Пионьэр йўк“ журнал.)

Вэс рвэзэ: Зина! Зина! Мэмнан нэргэн пэчэтлэныт!

В. ўдыр: Мом пэчэтлэныт?

В. рвэзэ: (журналым почын ончыкта) Тэвэ Пионьэр йўк“ журналыш возэныт. Ончо, Зина. „38 №-школын тунэмшэ ударникышт“ манын возымо. Уна портрэтнат савыкталтыныт. Павлова Зина—тидэ тый улат, Вьазин Миша—тидыжэ мый улам.

В. аважэ: Миша, нэрэтшэ гына тыйын нэрла ок кой.

В. рвэзэ: Тидэ нымат огыл. Иўмалныжэ: „Миша Вьазин“ манын возым-с. Зинажэ шкэжла койэш?

В. аважэ: Койэш. (Зинам ондалэш). Тэвэ кӧ тэндан тўш-каштэ пэрвый учэницэ улмаш?

В. ўдыр: Пэрвый учэницэ огыл,—ударницэ!

В. аважэ: Чын—ударницэ. Тыштэ ойыртэм уло шол.

В. ўдыр: Тугэ, мэ огына зубритлэ.

В. рвэзэ: Зубритлаш? Молан? Мэ школышто сайын колыштына. Мэ мӧнгыштына урокым сайын йамдылэна.

В. ўдыр: Мэмнан тунэмаш нэлэ огыл.

В. рвэзэ: Йоршэш нэлэ огыл. Мэ альэ, кӧ шэнтгэлан кодэш гын, нуныланат тунэмаштэ полшэна. Буксирыш налына.

В. ўдыр: Чын, чын! Полшэна!

В. аважэ; (когыныштымат ондала). Эн кўлэшыжэ—тэвэ мо: тэ раш шинчэда, тэндан тунэммыда мэмнан совет эллан кугу пайдам пуа. Тэндан тунэммыда калык культурангдаш, у илыш чонаш полша. Тэ тидланат ўшанэн шогэда: тэндан тунэммыда тўньасэ рэвольуцо вэрч кучэдалашда вийаш, йонгыдо корным ончыкта!

Шовыч.

Пытаргыш мут.

(Кум пионьэр занавэс ончыко лэктыт.)

Ик пионьэр: Жап кайык сэмынак писын чонгэшта.

Вэс пионьэр: У мурым у сэмын мурыман!

3-шо пионьэр: Зубритлэн шынчышэ, пэрвой учэницэ совет школышто укэ!

Чыланат төр: Мэмнан, совет школышто тунэмшэ ударник-влак тунэмме бойэвой программым ударнэ тэмышт манын, мэ у, сай школым ыштэна!

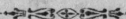
Ик пионьэр: Эрык, сай илышым.

Вэс пионьэр: Школышто шэмэр игшывылан, тунэмшаш эрыкым.

3-шо пионьэр: Куго октябрь рэволюцо пуэн!

Чылан: Вийан лийжэ октябрь рэволюцо! (Кайат).

Мучаш.

Уло вийна дэнэ тунэммэ пашалан пижына.

Умаштэ мэ Кугу-Нольа школышто тунэмшэ-влак ышкэнан дисциплинынам кучэн ыжна мошто. Канымэ жап годым тўрлө сэмын толашат ыльэ: йужыжо пўрт ўмбак кўза, йужыжо-окна гыч пура-лэктэш ыльэ: Урок годымат сайын огыт шинчэ ыльэ. Тидэ шот тунэмаштэ чаракым шындыш.

Тэнэй мэ тунэммэ пашам сайэмдаш, дисциплиным пэнггү-дэмдаш уло вийна дэн пижна. Туныктышо-влакна Николайэв М.В. дэн Калинин А.А. мэмнам сайын умылтарышт. Мэ нуным колыштына, полшэна.

Школыштына социалист тагасымашым пуртэна. 1-шэ дэн II-шо груп адак II-шо дэн IV груп договорым ыштэн ваш-ваш тагасат. Кукшо-Корэм школым тагасаш ўжына.

Мэ тыгай паша дэн тагасэна:

Школыш кэчэ йыда кошташ.

Туныктышын шўдымыжым ыштэн шукташ, тунэммэ програм дэч кодаш огыл.

Школыш арун кошташ, класымат йытыран кучаш.

Урок годым шып шинчаш, ваш-ваш мешайаш огыл. Школысо правилым тўрыс илышыш пурташ.

„Пионьэр йўк“ журналым налаш, вэс тўрлө газет-влакымат калык коклаш шараш.

Школыштына шукэртсэк шокшо кочкиш уло. Тудым сайэмдаш шылым налнэна. Садлан 2 тэнтэ гыч оксам погэн улына.

Вашкэ мастэрскойым почына. Тидэ пашалан кугу Нольа йал 1500 тэнтэ оксам пуа. Кызыт кўлэш ўзгар-влакым налэдэна.

Мэ чыланат тунэмаш йамдэ улына!

Йоча-влак, тэндан школышто пашада могай?

Кугу Нольа школышто тунэмшэ Скворцов А.Г.

Максим Горький 40 ий литератур пашаштэ.

Максим Горький—пролэтар писатэль. Тудым В.И. Ленин пэш йөрэтэн, жаплэн илэн. Ожно ссылкыштэ, вэс кугыжаныштэ илымыжэ годым, рэволюцо дэч варат М. Горькийын во-зымыжым эрэ пэлэнжэ коштыктэн.

Максим Горький чыла илыш, чыла культур нэргэн, чылт чыным, раш чон дэн возэн. Садлан Ильич тудым эшэ чот пагалэн. Пойан кокла гыч лэкшэ писатэль-поэт-влак Горькийым йөрэтэн огыт ул.

Масим Горькийын литератур паша ышташ тўнгалмыжлан тэнэ 25-шэ Сэнтэбрыштэ 40 ий тэмэ. Тидэ 40 ий коклаштэ Горький пойан-влак дэн, тошто Росийым Социалист Совет Рэспублик Ушэмыш савыршаш, тўньасэ пролэтар рэволюцо вэрч чот крэдалын.

М. Горький йоча годсо илышыжым пэш нэлэ жапыштэ эртарэн. Пэкарнэ, мастэрской, пристаныштэ паша ыштэн киндым кычалмэ дэч молым ужын огыл. Садланак 1905 ийыштак Росийлан эн талэ писатэль лийын.

Горький кызытат тўнамбалсэ пролэтар рэволюцо вэрч чот крэдалэш. Тока лийшэ антивоённый конгрэсс эртармаштэ организатор лийын. Ышкэ обрашэнылаштыжэ пролэтар шэмэр-влакым прольэтар рэволютцо вэрч крэдалаш ўжэш. „Тушман ок чакнэ гын, тудым йөршэш кошартат“ манмэ мутшо тўнамбалсэ пролэтар, шэмэр-влакым капитализм ваштарэш крэдалаш ўжэш.

В У Й Л Ы М А Ш.

Вэлыж.

1. Йошкар Октябрьлан 15 ий тэмэ 1
2. Пётр-Пайдуш. Рэволюцо у айдэмым кушкыкта (почэла мут) 4
3. Осинин Йыван. Мастэрскойышто (почэла мут) 5
4. Тыныш. Ожнысо дэн кызытсэ (Ойлымаш). 6
5. Днэпр социализмлан пашам ышта (Ойлымаш). 13
6. В. Ф. Фэдоров. „Пионьэр йүк“. (Почэла мут) 15
7. Сотсиалист тагасымашым шарэн Октябр револют-
сын 15-шэ ийдалык пайрамжым ваш лийна! (Ойлымаш) . . 16
8. Кукшо-корэм школ. (Ойлымаш) 19
9. А. К. Эшкинин. Икшывэ-влак лүшкат (Ойлымаш) 22
10. Совет власть вэрч. (Йоча ойлымаш) 26
11. Пётр-Пайдуш. „Культфронт“ (Мыскара) 34
12. Сай тунэмшэ. (2 сүрэтан йоча пийэс. А. Чэкуровын возымо гыч
Пётр-Пайдуш кэлыштарэн кусарэн) 35
13. Уло вийна дэнэ тунэммэ пашалан пижына. 45
15. Максим Горький 40 ий литэратур пашаштэ 46

Журнал
„ПИОНЪЭР ЙӰК“
(Голос пионера)
№ 10—11, 1932 года.
на марийском языке.

„ 17 “ странистэш Чыкма дэтгородокын марий дэтдомышто эн сай тунэмшә Вэсэлов Володья дэн Салдиева пионьэр-влакын сӱрэт ышт ончыктым.

Отв. редактор И. Алиндеев.

Члены редколлегии {
М. С. Чижов
З. Яковлева
И. А. Борисов

Выпускающий В. К. Королев.

Инв. № 2/

«История Русской Церкви»
под редакцией профессора

«История Русской Церкви»

Том I. — 1908 г.
Том II. — 1908 г.
Том III. — 1908 г.
Том IV. — 1908 г.

Издательство «Св. Троица»
Москва, 1908 г.

ОКСИДАНТОВ

ВОЛГА-ОБЛАСТЬ

Министерство Государственных Имуществ

Историческое общество, издательство «Св. Троица»
Москва, 1908 г.

41242
Акшэ 50 ыр.

Мар. ж.
1-3

„Пионьэр Йүк“ журналым налашлан
подпискым ыштыза.

„Пионьэр Йүк“ журналын акшэ:

Ик ийлан . . . 2 тэнгэ—ыр

Пэл ийлан . . . 1 тэнгэ—ыр

Кум тылызылан—тэнгэ 50 ыр

Ик тылызылан —тэнгэ 25 ыр

Ик пионьэрат, ик тунэмшат „ПИОНЭР ЙҮК“
_____ журнал налдэ ынжэ код _____

ОКСАМ ТЫГАЙ АДРЭС ДЭН КОЛТЫМАН:
ЙОШКАР-ОЛА,

Марийскому Областному Издательству.

Кантонлаштэ почтышто, писмоносэц-влакат под-
_____ ● ПИСКЫМ НАЛЫТ. ● _____